

FORMAREA RESPONSABILITĂȚII PARENTALE A FAMILIEI SOCIALMENTE-VULNERABILE ÎN ȘCOALA PRIMARĂ DIN PERSPECTIVA CONSILIERII DE SPECIALITATE

ANDRONACHE Roxana Nicoleta, prof. învăț. primar

Școala Gimnazială Nr.11 Buzău, România

Doctorand anul III, Universitatea de Stat din Tiraspol

Rezumat. *Formarea responsabilității parentale și de acordare a suportului familiei socialmente-vulnerabilă este un proces de dezvoltare sau de restructurare a relațiilor din cadrul familiilor. Acest proces implică consilierea parentală, se realizează în timp și prin acțiuni sistematice bazate pe anumite tehnici, care să garanteze în final formarea responsabilității parentale la familia socialmente-vulnerabilă.*

Cuvinte cheie: *responsabilitate, parentalitate, familie socialmente-vulnerabilă, consiliere de specialitate.*

Abstract. *The process of forming parental responsibility and providing socially-vulnerable family support is a process of developing or restructuring relationships within families. This process involves parental counseling, is done over time and through systematic actions based on certain techniques that ultimately guarantee the formation of parental responsibility in the socially-vulnerable family.*

Keywords: *responsibility, parenting, socially vulnerable family, specialty counseling*

Copilul își desăvârșește primele experiențe de viață în familie. În mediul social restrâns, alături de părinți, frați și rudele sale, copilul își apropie primele experiențe sociale. Familia în care crește, caracteristicile acesteia îi vor modela puternic modul de viață, personalitatea și curajul de a aborda viața. Ceea ce se învață în primii ani constituie punctul de plecare al dezvoltării complexe a individului și de aceea este important ca mediul familial să fie conștient și responsabil. Este un lucru recunoscut că educația și creșterea copiilor revine, în principal, părinților.

Îndeplinirea funcției educative ține de esența familiei și desăvârșește existența acestui nucleu fundamental al societății omenești. Când familia de origine nu îndeplinește condițiile necesare pentru a realiza îngrijirea și educația copiilor este de preferat ca ea să fie sprijinită concret prin acțiuni educative de tipul consilierii de specialitate. În cadrul familiei socialmente-vulnerabilă este evident faptul că, membrii familiei întâmpină dificultăți în exercitarea rolului atribuit și au nevoie de ajutor. Familia socialmente-vulnerabilă are nevoie de sprijin psihopedagogic profesional, organizat și înscris în ceea ce există azi în toată lumea - consilierea părinților. Așa cum o definește Wallis consilierea, ca proces este „*un dialog în care o persoană o ajută pe alta care are dificultăți semnificative*” [5, p. 49].

Responsabilitatea familiei în educația copiilor este fundamentală pentru adaptarea și integrarea psihosocială a acestora în mediul academic și cel social. Psihopedagogia modernă, centrată pe copil,

se bazează pe convingerea că familia este principalul profesor și cu cel mai înalt grad de modelare. Familiile sunt adesea responsabile de copiii lor tot restul vieții. Rolul familiei nu se rezumă doar la activitățile educaționale, ci cuprinde un spectru mult mai larg de responsabilități. Constatările empirice și cercetările științifice converg spre ideea că formarea și dezvoltarea personalității umane este un proces deosebit de complex care presupune activități specifice de educație, asistență psihopedagogică și consiliere educațională desfășurate pe parcursul întregii vieți.

Remarcam faptul că termenul „parentalitate” se reprezintă a fi obiect de cercetare a unui număr de științe, precum: filosofia, sociologia, psihologia, pedagogia, medicina, dreptul, demografia, culturologia, etica, etc. Aceasta, desigur, subliniază importanța fenomenului studiat în viața fiecărui individ și a întregii omeniri. Etapele dezvoltării personalității umane, abordate din perspectiva importanței educației tinerilor pentru parentalitate și influenței familiei pe coordonata respectivă le aflăm în cercetările următorilor savanți: Comenius J. A., Rousseau J. J., Cantemir D., Блонский П. П., Rogers C., Frankli Ch., Маслоу А., Выготский Л. Д., Erikson E. H., Buchanan C. M., Eccles J. S., Becker J. B. [4, p. 15].

În procesul educației pentru parentalitate este important de a nu confunda noțiunea de responsabilitate cu cea de datorie. Esența responsabilității o constituie neliniștea lăuntrică trăită de părinți referitor la rezultatul activității sale, evaluarea acțiunilor acestuia de către societate, familie, semeni. Pe când esența noțiunii de datorie o constituie animația, mândria trezită de conștientizarea rolului său și necesitatea de a realiza acest rol pe cât se poate mai calitativ. La fel trebuie de avut în vedere că manifestarea responsabilității e posibilă nu doar la un nivel înalt motivațional, ci și în baza unei motivații scăzute, cum ar fi frica pedepsei, riscul pierderii respectului, dorința de a fi apreciat pozitiv etc. Pe când datoria întotdeauna este produsul motivației intrinseci. Acolo unde avem de a face cu datoria, acolo neapărat este prezentă responsabilitatea. Consilierea psihopedagogică presupune abilitarea oamenilor de a-și rezolva singuri problemele prin însușirea/învățarea modului de a-și modifica cognițiile și comportamentele pentru a se adapta solicitărilor, de a-și gestiona trăirile afective și de a-și rezolva conflictele interne, de a-și îmbunătăți relațiile cu ceilalți, de a lua decizii și a-și asuma responsabilități, adică, în sinteză, de a dobândi deprinderi de viață sănătoase, atingând un nivel optim de funcționare a propriei personalități [ibidem, p. 53].

Consilierea psihopedagogică a familiei este menită să faciliteze învățarea unor deprinderi și abilități care să-i permită adaptarea permanentă, printr-o schimbare evolutivă, la solicitările realității. Consilierea psihopedagogică are, cu precădere, un rol preventiv și de dezvoltare. Ea îndrumă și sprijină persoana pentru a învăța să prevină eventualele situații de criză în care s-ar putea afla la un moment dat, să conștientizeze și să știe cum să-și pună în valoare disponibilitățile și resursele pentru a se adapta optim la realitate. Consilierul educațional nu are soluții dinainte stabilite, al căror succes este garantat necondiționat, ci, dimpotrivă, într-o situație dată, el ajută persoana în cauză ca, pe parcursul procesului de

consiliere, să găsească (singură) soluția cea mai bună pentru rezolvarea propriilor probleme.

Școlaritatea este perioada formării inițiale a personalității copilului, perioada apariției primelor relații și atitudini, ce constituie un nivel superior de organizare a vieții psihice a copilului. Datorită modificărilor esențiale ce au loc în structura activității psihice, școlarul se detașează, se desprinde de câmpul perceptiv, comportamentele lui fiind mai organizate, stabilizate [3, p. 153]. Familia reprezintă mediul care asigură protecție, afecțiune și un confort psihologic, constituie factorul primordial al formării și socializării copilului. Formarea și consolidarea unor raporturi armonioase între părinți și copil solicită din partea părinților aptitudinea de a întreține un dialog cu copilul și de a-l valorifica sub raport afectiv prin căldură, comunicativitate, dragoste.

Familia a avut întotdeauna o influență decisivă asupra educației, ea este capabilă să reacționeze și să contribuie la dezvoltarea societății, anume ei îi datorăm virtuțile neamului, în familie se consolidează relațiile între generații, care sunt de o importanță deosebită pentru societatea umană. Procesele globalizării, ce afectează practic toate domeniile vieții, provoacă schimbări esențiale în structura și funcționalitatea instituțiilor sociale, inclusiv în învățământ și familie. Astăzi familiei i se solicită răspunsuri concrete și adecvate provocărilor timpului la nivel de adaptabilitate, coeziune, creativitate, competență, eficiență în organizarea vieții familiale și educația copiilor.

Consilierea familiei și consilierea parentală sunt acțiuni socio-educative profesionale, realizate de specialiști care își propun să sprijine familia. Sferele celor două tipuri de acțiuni se întâlnesc, dar nu se suprapun perfect. Deși consilierea poate fi înțeleasă ca activitate psihopedagogică, ea antrenează și cunoștințe de sociologie și din alte domenii necesare informării și formării părinților și, respectiv, familiei. De exemplu, atunci când se adresează preventiv tuturor părinților, dar și în anumite situații de criză, un domeniu tot mai necesar al consilierii părinților și/sau familiilor este cel al sănătății și asigurării confortului biologic prin hrănire adecvată, păstrarea sănătății și prevenirea îmbolnăvirilor. Ca activitate formală, organizată și planificată în urma sesizării apariției unor probleme, *consilierea familiei, ca și consilierea părinților*, presupune activități exercitate de profesioniști (consilieri psihopedagogi, consilieri educaționali sau psihologi educaționali).

Studiul teoretic ne-a permis să stabilim că pentru ca o familie să-și exercite eficient funcția educativă, ea trebuie să dispună de o anumită cultură, de un nivel intelectual adecvat, valori morale, etice și un cadru economic decent de viață. Calitățile de familist și părinte solicită efort și pregătire de specialitate, perfecționare și autoperfecționare continuă și se bazează pe știință – competență – măiestrie, presupunând o anumită vocație, și orientare socială umanistă.

Consilierea este utilizarea pricepută și principală a relației interpersonale pentru a facilita autocunoașterea, acceptarea emoțională și maturizarea, dezvoltarea optimă a resurselor personale, definiție propusă de către *Asociația Britanică de Consiliere*. Scopul general al consilierii este acela de a furniza ocazia de a lucra în direcția asigurării unei vieți mai satisfăcătoare și pline de resurse.

Relațiile de consiliere variază în funcție de cerere, dar pot fi centrate pe aspecte ale dezvoltării, pe formularea și rezolvarea unor probleme specifice, luarea de decizii, controlul stărilor de criză, dezvoltarea unui *insight personal*, pe lucrul asupra trăirilor afective sau a conflictelor interne, ori pe îmbunătățirea relațiilor cu ceilalți [1, p. 130].

Iolanda Mitrofan definește *consilierea* drept o intervenție de scurtă sau de mai lungă durată, în scopul prevenirii sau rezolvării a unor probleme personale (emoționale, cognitive și comportamentale), cu impact individual, familial și socioprofesional dezorganizator. Consilierea acoperă o paletă largă de problematici specifice, de la cele educaționale la cele de reabilitare, recuperare și reintegrare socială, de la cele de suport psiho-emoțional și social la cele de adaptare și integrare comunitară eficientă.

Consilierea este o metodă educativă, de susținere a persoanelor aflate în situații critice care impun o rezolvare imediată și rapidă a problemelor ivite, desfășurându-se pe termen scurt. Consilierea psihopedagogică a familiei reprezintă un serviciu profesional oferit membrilor familiei de către persoane calificate și competente numite consilieri (școlari, educaționali, în probleme psihopedagogice etc.) [2, p. 56].

Activitățile de consiliere psihopedagogică au la bază relația specifică dintre consilier și client/clienti, relație în cadrul căreia consilierul acordă sprijin și îndrumare clientului/clientilor pentru a se adapta la diverse solicitări. Relația de consiliere (relația consilier-client) presupune interacțiune pozitivă, respect reciproc și focalizare pe client și problemele acestuia. În activitățile de consiliere, consilierul acționează ca profesionist și ca om; el empatizează cu clientul, sprijinindu-l să înțeleagă problemele cu care se confruntă, să le accepte și să caute soluții satisfăcătoare.

Consilierea psihopedagogică este un proces de învățare de către client a unor atitudini și comportamente adecvate și eficiente, învățare realizată cu sprijinul, ajutorul și îndrumarea consilierului. Rezultatul activităților de *consiliere psihopedagogică* îl constituie dobândirea de către client a unor abilități și moduri procedurale necesare luării unor decizii optime în situații diverse de viață. *Consilierea psihopedagogică* ajută clienții să adopte un mod/stil de viață sănătos care să le confere un echilibru funcțional optim, confort psihologic și sentimentul autorealizării și al împlinirii personale.

Consilierea psihopedagogică include un ansamblu de *influențe și acțiuni cu scop formativ, complementare celor educaționale, considerate în sens restrâns* (instruirea de tip școlar sau academic); ea include influențe și acțiuni realizate într-un cadru instituționalizat, în școli și în universități, în cabinete special destinate acestor activități (consiliere psihopedagogică formală și non-formală), dar și în afara instituțiilor cu vocație educațională expresă, în cabinete specializate și chiar în contexte diverse de viață (sfaturi oferite de părinți, rude, prieteni etc.). Ca activitate specializată, realizată de profesioniști, consilierea psihopedagogică se referă la consilierea instituționalizată efectuată în școli, universități, firme etc. sau în cabinete private autorizate și acreditate să funcționeze ca atare.

Cunoașterea specificului consilierii psihopedagogice a familiei socialmente-vulnerabile și a etapelor de desfășurare ale acesteia, îi va servi specialistului, drept un reper și condiție de eficientizare a formării responsabilității parentale a membrilor familiei socialmente-vulnerabilă, precum și a colaborării cu părinții copiilor în vederea preîntâmpinării sau soluționării diferitor probleme educaționale și pentru eficientizarea parteneriatului educativ școală – copil – părinte.

Bibliografie

1. Cojocaru, D. Copilăria și construcția parentalității. Iași: Polirom. 2008, 241 p.
2. Cristea, S. Dicționar de pedagogie. Chișinău-București: Litera Internațional, 2000. 230 p.
3. Goleman, D. Emoții vindecătoare. Dialoguri cu Dalai Lama despre rațiune, emoții și sănătate. București: Curtea Veche, 2008. 304 p.
4. Ovcerenco, N. Educația tinerilor pentru parentalitate în contextul globalizării: Studiu monografic, Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2016, 321 p.
5. Ovcerenco, N. Impactul devalorizării prestigiului parentalității asupra preferințelor axiologice ale tinerilor. Materialele conferinței științifico-practice. Facultatea de pedagogie: tradiție și modernitate. Dialogul generațiilor. Chișinău: UPS ”I. Creangă”, 31 octombrie, 2014, p. 212-216.